

Ako neprepadnúť pornu

Metodický materiál pre učiteľov k videu
Vzťahová a sexuálna výchova

VIDEO 2

Pre 8. a 9. ročník ZŠ,
príslušné ročníky
osemročných gymnázií
a pre stredné školy

Ciele:

- › Analyzovať, prečo sú sexuálne explicitné médiá (pornografia) také bežné.
- › Zhrnúť spôsoby, akými môžu byť sexuálne explicitné médiá škodlivé, a získať pomoc.
- › Rozpoznať dôležitosť povedomia zákonov, s rešpektom na zdieľanie alebo zabezpečovanie sexuálne explicitných obrázkov.

Odporúčaný postup pre učiteľku/učiteľa:

- › Naštudujte si tento materiál a pozrite si video, ktoré budete neskôr pozerať so žiakmi/žiačkami.
- › Vytvorte v triede bezpečné prostredie – ubezpečte žiakov a žiačky, že túto tému otvárate pre ich bezpečie. Môžete priniesť aj pravidlá: rešpekt, spolupráca, počúvame sa, dobrovoľnosť. Vysvetlite, že rozumiete, že téma môže byť citlivá a ak niekto potrebuje podporu, môže sa obrátiť na vás alebo školskú psychologičku/psychológa.
- › Povedzte žiakom, o čom sa budete rozprávať. Spýtajte sa ich, prečo je podľa nich dôležité, aby mali tieto informácie, a nechajte ich zdieľať svoje postoje. Dbajte na rešpektujúci jazyk a bezpečné prostredie.
- › Pozrite si so žiakmi/žiačkami video a spoločne rozoberte otázky na konci videa. Ďalej v tomto dokumente nájdete teoretické ukotvenie a rámcovanie otázok/odpovedí.
- › Pri odpovedaní na otázky/diskusii je ideálne sedieť v kruhu.

Rámcovanie témy pre učiteľku/učiteľa:

Online svet je každodennou realitou dnešnej mládeže. Už od narodenia deti pozorujú dospelé osoby, ako používajú telefóny, počítače, tablety a televíziu. V momente, keď dostanú svoj vlastný telefón, majú prístup k rôznym informáciám a možnostiam. Správa z výskumu *EU Kids online* z roku 2020 zistila o slovenskej mládeži nasledujúce údaje:

- › Priemerný vek, v ktorom deti prichádzajú do styku s pornom, je 11 rokov.
- › Približne 88 % scén z mainstreamového porna obsahuje nejakú formu násilia, špecificky voči ženám.
- › Každé piate dieťa a mladý človek vo veku 9 – 17 rokov trávi na internete viac ako štyri hodiny počas školského dňa.
- › Najviac detí, ktoré cez víkend trávajú na internete viac ako sedem hodín, bolo vo vekovej skupine 13 – 14 rokov.
- › Takmer 65 % detí a dospelých navštevuje denne sociálne siete.
- › Až 26 % detí a dospelých o negatívnych skúsenostiach na internete nehovorí s nikým.
- › Viac ako polovica rodičov nevie o negatívnej skúsenosti, ktorú ich dieťa malo na internete.

Pre Slovensko vyšiel ako špecifický fakt, že rodičia majú malú kontrolu a prehľad nad obsahom, ktoré mládež v tých hodinách konzumuje. Takisto veľmi nízke percento rodičov používa bezpečnostné aplikácie, ktoré blokujú alebo limitujú explicitný obsah.

TIP: Ďalšie súvisiace informácie nájdete aj na:
https://www.intymyta.sk/vzd_materialy/sexting/

Dobre vedieť: Scenár *Ako neprepadnúť pornu* vznikol na základe potreby rozlišovať, aké vplyvy môže mať pornografia na reálne životy ľudí, ak o nej nemáme dostatočné povedomie a vnímame ho ako jediný zdroj materiálu o vzťahoch či sexe.

Porno je sexuálne explicitný film, ktorého cieľom je zarobiť peniaze. Ide o materiál, ktorý je vhodný pre ľudí od osemnásť rokov. Realitou však je, že ho vidia aj deti v priemere od jedenástich rokov.

Ak mladí ľudia nemajú vhodné vzdelávanie včas a vnímajú takýto obsah ako zdroj informácií o intímnych vzťahoch bez zručnosti kriticky nad takýmto obsahom premýšľať, existuje riziko prenášania takéhoto správania do reálneho života. Bežné mainstreamové (zadarmo, bežne dostupné väčšinou spoločnosti) porno môže deformovať predstavy o tom, ako sex prebieha a ako vyzerajú ľudské telá – mládež sa z takéhoto obsahu nedozvie, že sexu predchádza súhlas, rozhovor o antikoncepcii a iné a vzniká priestor aj na porovnávanie svojich tiel s tými z filmu.

Mnohí a mnohé porno vyhľadávajú a považujú ho za zdroj informácií o sexe a sexualite. Ak v škole mládež nemá dostatočné vzdelávanie v tejto oblasti a doma sa často mladí ľudia hanbia spýtať (samozrejme, existujú výnimky), vyhľadáva informácie na jednoducho dostupných zdrojoch. Zvedavosť je prirodzená. Práve preto potrebujeme budovať kritické myslenie v týchto témach, poskytnúť mládeži kvalitné vzdelávanie a poskytnúť im možnosti pomoci a podpory.

§ Pri porne je dôležité mládeži spomenúť trestný zákon o detskej pornografii:

Výroba, šírenie alebo prechovávanie sexuálnych fotiek (*nudes*) alebo videí, kde je niekto mladší ako osemnásť rokov, je detská pornografia. Trestnoprávna zodpovednosť tu platí od štrnásť rokov. Ak niekto posielal takéto fotografie alebo videá osobám mladším ako osemnásť rokov, môže sa takýto čin zároveň klasifikovať ako ohrozenie mravnosti alebo mravnej výchovy.

So žiakmi a žiačkami môžete otázky z videa viesť nasledujúcimi cestami. Dbajte na to, aby žiaci/žiačky mali príležitosť vyjadriť svoj postoj rešpektujúco, bez urážok či hodnotenia. Pomôcť môže napríklad sústrediť sa na správanie, nie na osobu vo videu. (Príklad: Namiesto „je nezodpovedný“ použiť „jeho správanie nebolo zodpovedné“ a pod.)

📺 Rámcovanie otázok z videa:

1. Popíš aspoň päť rozdielov medzi pornom a realitou.

Napríklad:

- › **V porne sa pracuje s kamerou** (v realite nezoomujeme na genitálie).
- › **Výdrž – v porne majú ľudia sex veľmi dlho** (v realite potrebujeme vydýchnuť, máme nejaké telesné potreby...).
- › **Telá v bežnom porne sú zväčša vykresľované bez nejakej väčšej rozmanitosti či ako dokonalé, rovné a pod.** (v realite majú rôzne tvary, farby, ochlpenia, veľkosti).
- › **Komunikácia** (v realite potrebujeme hovoriť o súhlase a ochrane/antikoncepcii aj o tom, čo sa nám páči a čo nepáči, v porne tieto konverzácie chýbajú).
- › **Zvuky** (v realite ľudské telá vydávajú rôzne zvuky, ktoré v porne chýbajú, prípadne ich nahrádza iba hudba alebo neustále vzdychanie, ktoré v realite môže, ale nemusí byť).

2. **Predstav si, že pre chlapca z tohto videa je porno jediný zdroj informácií o sexe. Ako sa podľa teba cíti? Čo to podľa teba môže znamenať pre jeho život?**

Môže to byť rôzne – vzrušene, zvláštne, neisto, znechutene, prekvapene, možno sa porovnáva s tým, čo vidí, môže mať do intímneho života nerealistické očakávania od seba alebo od iných ľudí.

3. **Od koľkých rokov je legálne pozerať porno?**

Od osemnástich.

4. **Je výroba, šírenie alebo prechovávanie sexuálnych fotiek alebo videí legálne pre ľudí pod osemnásť rokov?**

Nie. Je to detská pornografia.

5. **Čo je cieľom pornopriemyslu?**

Zarábať peniaze. V niektorých prípadoch férovo, no v niektorých prípadoch môže ísť o využívanie nátlaku, násillia či vykorisťovania.

6. **Na základe čoho vieme určiť, že niečo je dôveryhodný zdroj informácií o sexualite a sexe?**

Na základe **vekovej vhodnosti** a jej označenia.

Na základe **jazyka** – akým jazykom mi informácie ponúkajú? Prezntujú fakty alebo mi hovoria, že to takto je podľa nich, prípadne, že tomu oni veria? Najmä sociálne siete sú plné „overených“ produktov, ktoré „zaručene“ urobia zázraky, pomôžu schudnúť, zdvihnúť libido, vyliečia depresiu, zlepšia sex, vyliečia chorobu, zlepšia vzťah... Niekedy na nás tieto príspevky cieľia platenú reklamu, zaručene im to fungovalo, tak predsa musí aj nám – hovoria v nej známe tváre z internetu. Zamyslite sa, s akým účelom. Aký jazyk používa daná osoba? Neťaží z vašej neistoty, nevedomosti či strachu?

Pôsobí to realisticky? Do akej miery je to upravované? Niekedy je zdroj informácií pre (nielen mladých) ľudí porno. Ak však majú ľudia porno ako jediný zdroj informácií o sexe, je to problém, pretože porno nemusí odzrkadľovať realitu.

„Wow“ efekt – Je tu niečo, čo ma šokuje a/alebo mi to sľubuje zázraky? Vzbudzuje to vo mne veľmi silné emócie?

Zdroje – Na čo sa kto odvoláva? Sú to vedecké informácie? Sú to informácie od inštitúcií, ktoré sa činnosti venujú dôkladne a odborne?

7. **Prečo je podľa teba dôležité poznať zákon a vedieť, čo je vekovo vhodné?**

Odpovede môžu byť rôzne. Napríklad: Aby sme boli v bezpečí a aby boli v bezpečí aj ľudia okolo nás.

8. **Napadnú ti nejaké dôveryhodné a vekovo vhodné zdroje informácií o sexualite, vzťahoch či sexe?**

Odpovede môžu byť rôzne, napríklad: učebnice, stránka www.intymyta.sk, www.prirodzeneweb.sk, kniha *Respekt* od autora Intiho Chaveza Pereza, komiks *Dospej matere*

Pozor! Podcasty či videá na sociálnych sieťach môžu byť označené ako vhodný zdroj, ak spĺňajú isté kvalitatívne kritériá, napr. vekové označenie či používanie vedeckých zdrojov (iba preto, lebo je niečo na sociálnych sieťach označené ako „o sexe“, ešte neznamená, že je to vhodný a vekovo primeraný zdroj informácií o sexe – pri vyhodnocovaní tohto zdroja môže byť nápomocné vrátiť sa k odpovedi na šiestu otázku), nezabúdajme tiež, že používanie sociálnych sietí je limitované aj vekom (zväčša od trinástich rokov, situácia sa môže meniť).

9. Napadnú ti nejaké riešenia toho, kde by ľudia mohli mať vekovo vhodné informácie o sexualite tak, aby ich nemuseli hľadať v porne?

Odpovede môžu byť rôzne, napríklad: vekovo primerané vzdelávanie v školách, rozhovory s rodičmi, kvalitné knihy, workshopy od organizácií, ktoré sa tomu venujú na základe odborných a vedeckých poznatkov, nie vlastného názoru.

Po zodpovedaní všetkých otázok položte poslednú a nechajte žiakov a žiačky odpovedať formou písania odpovedí na lepiace papieriky. Nechajte na napísanie približne päť minút.

Otázka na záver: Čo sa dá robiť pre to, aby sme boli na internete v bezpečí?

Nechajte žiakov a žiačky písať odpovede anonymne a individuálne. Lepiace papieriky zozbierajte, nalepte na tabuľu alebo flipchart a spoločne ich so žiačkami a žiakmi prejdite nahlas.

Spýtajte sa dodatočnú otázku a odpovede zapíšte do myšlienkovvej mapy na tabuľu.

Čo robiť v prípade, že človek nevie prestať s pozeraním porna?

Odpovede môžu byť rôzne. Ved'te diskusiu tak, aby bolo zrejmé, že mládež sa s touto vecou môže obrátiť na dospelú dôveryhodnú osobu, napríklad rodiča, učiteľa/-ku, školského psychológa/psychologičku, iného psychológa/psychologičku, možno napísať aj do bezplatnej anonymnej chatovej poradne www.ipcko.sk. Je to v poriadku, nie je to hanba a pýtať si pomoc je odvážne.

Pomôcť vám môže aj nasledujúce rámcovanie: Ak si niekto všimne, že nad sledovaním porna stráca kontrolu, zasahuje mu to do bežného života, vzťahov a fungovania, človek cíti nutkavú potrebu sledovať porno, je dôležité vyhľadať odbornú pomoc.

Odborná verejnosť sa v súčasnosti (stav k júnu 2023) nezhoduje na tom, či nadmerné sledovanie porna možno označiť za závislosť v pravom zmysle slova. Jeden z modelov prístupu k problematike navrhuje označiť nadmerné sledovanie porna za kompulzívne správanie. V medzinárodnej klasifikácii chorôb bola pridaná porucha sexuálneho kompulzívneho správania, ktorá zahŕňa aj kompulziu k opakujúcemu sa sledovaniu pornografie počas minimálne šiestich mesiacov, ktoré buď spôsobuje človeku utrpenie, a/alebo zhoršuje fungovanie v rôznych životných oblastiach. V každom prípade, aj v tomto sa riadime výskumom, dátami a faktami.

Na dospelých ľudí môže mať pozeranie porna aj pozitívny vplyv, napríklad v oblasti objavovania toho, čo sa komu v tejto oblasti páči či nepáči. Okrem tohto objavovania sú benefity spojené aj s komunikáciou o tejto téme, aj s destigmatizovaním sexuálnej aktivity.

Tip navyše: Pri rozhovoroch vám môžu pomôcť aj nasledujúce knihy. Rovnako ich môžete odporučiť aj rodičom. Takisto odporúčame prejsť si s deťmi:

- › videá na Youtube kanáli **PrirodzeneWeb**.
- › Marcela Poláčková, Dagmr Krišová: **Ja v tvojom veku...!**
- › Michaela Slussareff: **Hry, sítě, porno**

Video je súčasťou projektu Sexuálne (ne)vzdelávanie a jeho nástrahy na webe, ktorý do slovenských škôl prináša OZ European Pedagogical Club.

Projekt finančne podporil Fond SK-NIC

Linky podpory

V prípade útoku či napadnutia,
volajte na **112** alebo **158**

Bezplatná nonstop linka pre ženy
zažívajúce násilie: **0800 212 212**

Krizové centrum Žena v tiesni:
0907 346 374, www.zenavtiesni.sk
Bezplatná anonymná Linka pre deti
a mládež: **116 111**

Linka dôvery Nezábudka:
0800 800 566

Linka detskej Dôvery:
0907 401 749

Poradenstvo v oblasti sexuálneho
a reprodukčného zdravia:
0910 350 444

www.stalosato.sk
online poradňa a pomoc,
aj o nebezpečí na internete

www.ipcko.sk
chatová online poradňa

www.prizma-kosice.sk
komunitné a poradenské
centrum pre LGBT+ ľudí v Košiciach

www.inporadna.sk
podpora a poradenstvo
pre LGBT+ ľudí

Pýtať si pomoc je odvážne!